

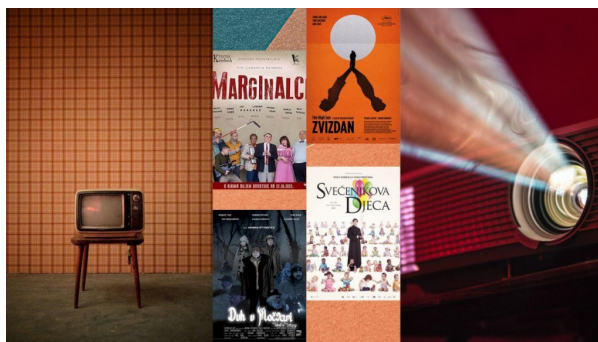
Nalazite se ovdje: [Naslovnica](#) ▶ [Kultura](#) ▶ [Film](#) ▶

MRAČNE GODINE FILMA 'Svaka čast umjetničkom filmu, ali dosezi se mjere Oscarima'

MRAČNE GODINE FILMA 'Svaka čast umjetničkom filmu, ali dosezi se mjere Oscarima'

Nekoć su hrvatski filmaši bez problema punili kino dvorane, a danas čak i domaća publika zazire i bježi od hrvatskih filmova

Autor: [Petra Orešković](#) 29/11/2023 u 23:00 h

filmovi u hrvatskoj

[IMDB/HAVC/UNSPLASH](#)

Za koga hrvatski filmaši snimaju filmove – publiku ili festivale? Nekoć su hrvatski filmaši bez problema punili kino dvorane – danas pak i domaća publika zazire i bježi od 'vlastitih' filmova. O onoj svjetskoj da se i ne govori.

"Hrvatski je film uz bok onom europskom – većinski nezanimljivom, kvazi artistskom i dosadnom", ističe **Daniel Rafaelić**, filmski arheolog, povjesničar filma, redatelj i glumac. Baš kao i većina europskog filma, hrvatski ne dotiče publiku i ne zove ju u kino. **Svjetski smo posve neprepoznati**, smatra.

Kad govorimo o brendu hrvatskog filma zapravo uopće ne možemo niti govoriti o brendu. Brend i prepoznatljivost davno su izgubljeni.

"Svaka čast umjetničkom filmu, ali dosezi se mjere Oscarima, Zlatnim palmama i medvjedima... A u tim kategorijama nas nema. Moramo nešto mijenjati", upozorava **Božo Skoko**, profesor odnosa s javnošću i jedan od vodećih hrvatskih komunikacijskih stručnjaka.

Ovaj stručnjak za brendiranje objašnjava da, iz globalne perspektive, posebnost hrvatskog filma nije vidljiva, a popularnost gostovo da ne postoji.

Bili na razini Hollywooda pa - propali

Nije uvijek bilo tako. Hrvatska filmska ostvarenja od pedesetih do osamdesetih godina spadaju u vrh europske kinematografije. Sredinom 1950-ih snimljeni su filmovi koji dosežu standarde *hollywoodskoga* filma. Zagrebačka škola crtanog filma bila je umjetnički iskorak animiranog filma na svjetskoj razini, a upravo je Dušan Vukotić 1962. godine s animiranim filmom "Surogat" **osvojio prestižnu filmsku nagradu Oscar**, što je prvi

Oscar dodijeljen animiranom filmu nastalom izvan Sjedinjenih Američkih Država. Povrh toga, dok su za vrijeme Jugoslavije funkcionirali brojni mehanizmi izvoza filma, najuspješniji je bio film "Bitka na Neretvi" Veljka Bulajića iz 1969. koji je **prikazivan u svim zemljama svijeta osim Južnoafričke Republike, Zambije, Tunisa, Albanije i Južne Koreje.**

Svjedočili smo svojevrsnoj krizi devedesetih i početkom ovog stoljeća, a čak ni stasanje Vinka Brešana, Ognjena Sviličić, Hrvoja Hribara posljednjih godina ne može od hrvatskog filma napraviti brend. Rijetki su filmovi nastali u neovisnoj Hrvatskoj koji su izazvali zanimanje inozemne publike iako je Hrvatska tijekom vremena imala vrlo dobar materijal kako bi se promovirala kroz film. Nažalost, to nije iskoristila.

Danas hrvatski film bježi od žanra, a nekoć je on sadržavao sjajne trilere, povijesne filmove, drame ali i komedije, upozorava Rafaelić koji, kao i Skoko, smatra da je Hrvatska izgubila brend hrvatskog filma.

"Danas hrvatski film odražava tek generičko odrađivanje zanata", smatra filmski arheolog koji tvrdi da se **suvremena kinematografija srmi hrvatske filmske povijesti.** Razloga je više, ali glavni je to što su kreativni i umjetnički dosezi nekadašnjih filmova toliko visoki, da danas umjesto da izazivaju ponos i da se na njih referira – oni se prešućuju.

"Zato imamo generacije mladih redatelja koji nikad nisu vidjeli kultne hrvatske filmove. Ne zato jer nemaju priliku, nego zato jer ih to ne zanima. **Autor koji je sam sebi dovoljan, kreativno je impotentan autor**", ocrtava Rafaelić.

Hrvatska publika zazire od domaćeg filma

Rafaelić i Skoko kao zlatna doba Hrvatskog filma izdvajaju upravo pedesete, kada smo redovito snimali filmove koji su igrali u konkurenciji najvažnijih filmskih festivala i kada nam je **filmska estetika bila posve ravna onoj svjetskoj.**

Da je, za razliku od vremena Jugoslavije, suvremeni hrvatski film tek sporadično zanimljiv ističe i filmski kritičar **Jurica Pavičić.** Pavičić naglašava da Hrvati nerado gledaju domaći film.

"Hrvatska publika zazire od domaćeg filma, ima prema njemu predrasude", upozorava.

Iznimke su tek regionalne dijalektalne komedije i dječji filmovi. Suočeni s tim, filmaši nerijetko snimaju filmove usmjerene više prema stranim festivalima, pa se stvara zatvoreni krug, objašnjava Pavičić. Kaže da je hrvatski film bolji od slovenskog, a lošiji od mađarskog i srpskog. Da se hrvatski film ne može mjeriti sa srpskim potvrđuje i Skoko. Iz njegove perspektive, **Srbija je daleko svjesnija snage filma kao promotivnog alata zemlje.**

"Srbija ulaže daleko ozbiljnije novce u film, ali ga i snažnije koristi kao promotivni alat. U usporedbi s globalnim primjerima dobre prakse poput Južne Koreje ili nekih skandinavskih zemalja, mi smo nažalost jako daleko", naglašava Skoko.

Zlatne godine teško će se ponoviti

A koji su suvremeni hrvatski filmovi 'vrijedni spomena'? Za Pavičića to su "Murina" koja je dobila nagradu za najbolji debitantski film u Cannesu. "Zbornica" s osvojenom drugom nagradom u Karlovym Varyma, "Sigurno mjesto" nagrađeno nagrade u Locarnu i Sarajevu, kao i "Ne gledaj mi u pijat" koji je uspješno igrao na Mostri u Veneciji.

Rafaelić pak izdvaja "Ribanje i ribarsko prigovaranje".

"Mene uvijek dirne kada se suvremeni autori odluče na adaptacije hrvatskih književnih klasika. Milan Trenc sjajno je transponirao Petra

Hektorovića na filmsko platno. Sličnu je hrabrost pokazao i Simon Bogojević Narath s fenomenalnim *Illyricumom*, kojeg mnogi nisu shvatili, kao što ne shvaćaju ni domaću povijest. Jako sam sretan da ta dva filma postoje".

HAVC nam je, pak, poslao popis hrvatskih filmova na međunarodnim festivalima od 2008. pa do danas. To su "**Sigurno mjesto**", "**Murina**", "**Zvzdan**", "**S one strane**" te "**Ne gledaj mi u pijat**".

"Budući da mi ne raspolažemo brojevima gledatelja u kinima u drugim državama ili na međunarodnim festivalima kao ni na streaming servisima, teško je raditi usporedbu među filmovima bez točnih brojki ili određenih mjerljivih faktora", naglašavaju.

No uspjeh na festivalima ne ocrta uspjeh među publikom. Zato se zlatne ere pedesetih i šezdesetih godina filmaši i kritičari s razlogom prisjećaju s nostalgijom. Suvremena filmska stvarnost ukazuje na **umjetnički i identitetski zastoj hrvatskog filma**. Izazov je, naglašava Rafaelić, snimiti film koji je umjetnički vrijedan, preživi kvalitetom svoju premijeru i stigne do publike.

"Čini se da nema volje ni želje da se ta jednadžba uspješno provodi", zaključuje.

Kako je Madonna pomogla u pronalasku hrvatske filmske baštine?

Rafaelić je filmski arheolog. Otkrio je brojne izgubljene hrvatske filmove, a kaže nam da je filmski arheolog osuđen na većinu promašaja u svojoj karijeri. Mnogo filmova nije pronašao iako je bio siguran da sam im na tragu. Primjerice, "Angelo", "Misterij Zmajgrada", "Grička vještica", "Dama sa suncokretom". Ipak one koje je uspio pronaći danas predstavljaju neka od njegovih profesionalnih najvažnijih postignuća. Riječ je o filmovima Oktavijana Miletića "Kroatisches Bauernleben" i "Agram die Hauptstadt Kroatiens",

*"Kada sam tragao za Agramom, sjećam se, bilo je toliko lažnih tragova i stalno – zid! Nikako mu se približiti. Bio sam u Berlinu, padala je kiša i otišao sam na Olympiastadium, na **Madonnin koncert**. U jednom segmentu ona je prikazivala na velikim video zidovima arhivske snimke Berlina, kombinirajući sve to tako da bude jasno da se arhivskim materijalom može manipulirati. Tada mi je sinulo da je Agram možda negdje u Berlinu sačuvan, ali pod drugim imenom. Drugo jutro s tom sam pretpostavkom krenuo u novu potragu – i do kasnog poslijepodneva sam ga pronašao. Tako je Madonna pomogla pronalasku hrvatske filmske baštine."*

Filmska tradicija kao turistički proizvod

*Hrvatski film ne može do vijeka živjeti na slavnoj prošlosti. Ipak, postoje načini da se i ta prošlost obilježi i od nje stvori turistički proizvod. Ako se pita hrvatskog redatelja **Branka Ištvančića**, filmski muzej odlično je rješenje da kulturni filmovi, autori pa i rekviziti ne odu u zaborav.*

"U Jugoslaviji je Jadran film bio jedan od najvećih filmskih studija u jugoistočnoj Europi. To je velika stvar. Šteta je što danas nije očuvan onakav kakav je nekad bio – mjesto na kojemu se može snimati. Ipak, tamo i danas tamo još uvijek postoje neki fondusi, pogotovo kostimografije, ratnih vozila, rekvizita... Filmske kamere koje su se u Jugoslaviji koristile, a kojih je u Jadran filmu 'more' više nisu upotrebljive jer sada se snima potpuno drugačijom tehnologijom. Laboratorij za filmsku vrpču također više ne postoji. Sve to moglo bi biti dio filmskog muzeja", predlaže Ištvančić, tvorac dugometražnog igranog filma Duh u močvari koji je obilježio je povratak filma za djecu nakon 20 godina u Hrvatsku i slovi za jedan od najgledanijih hrvatskih igranih filmova.

"Muzej bi mogao pokazati ono što bi zapravo zanimalo turiste – povijest, predmete, kostime, rekvizite, lokacije snimanja pa i projekcije filmova... Mogu se uključiti i u ekskurzije za učenike iz Hrvatske kako bi upoznali svoju vlastitu kulturu", napominje redatelj.

Hit turistički proizvod zasigurno bi bio i **autobus iz "Ko to tamo peva"** koji je vlasništvo Jadran filma.

"Vidio sam ga nedavno. To bi bilo dobro obnoviti. Svi ga pamte, zato bi bilo dobro dovesti ga u vozno stanje da se njime turisti mogu provozati", napominje Ištvančić.

Hrvatski filmovi na Netflixu

Posljednjih tjedana mnoštvo se domaćih filmova našlo na popularnoj streaming platformi Netflix. Time se hrvatski film 'ponudio' svjetskoj publici. Neki od domaćih filmova koji su dostupni na Netflixu su: "Zagonetni dječak", "Koja je ovo država", "Sonja i bik", "Zvizdan", "**Marginalci**", "Uzbuna na Zelenom Vrh", "Dnevnik Pauline P", "Čudnovate zgrade šegrta Hlapića", "Svećenikova djeca", "Cvrčak i mravica", "Nosila je rubac črleni"...

Marginalci - samoinicijativni izlet nezavisne produkcije u kinematografiju

Čak **35.000 gledatelja u manje od mjesec dana** od premijere pogledalo je film "Marginalci". Riječ je o filmu Jana i Ljubomira Kerekeša, a koji je primjer izleta nezavisne produkcije u kinematografiju. Kerekeši, naime, od HAVC-a nisu dobili 'ni centa' odnosno - ni tadašnje lipe. Kažu da ih je HAVC triput odbio bez pravog objašnjenja pa smatraju da je riječ o "šikaniranju".

Kerekeši su sa svojim prvim filmom "Ufuraj se i pukni" iz 2019. godine bili jedina nezavisna produkcija s dugometražnim filmom u kinima, a ideja za Marginalce krčkala se već 20 godina. Sve je počelo Ljubomirovom predstavom "Skupština", za koju je tekst napisao još 2003..

Nadali su se da će dobiti barem ono minimalno - 30.000 kuna za razvoj scenarija, ali nisu uspjeli. Ipak, tako su došli do presedana - njihova **nezavisna niskobudžetna komedija postala je najgledaniji film u kinima.**

Kerekesh teatar financirao je 65 posto filma novcem od izvođenja više od 200 predstava godišnje, a ostalih 35 posto filma je 'pokriveno' od sponzora i donatora.

Kako HAVC dodjeljuje potpore?

Hrvatski audiovizualni centar (HAVC) kao davatelj državne potpore dodjeljuje sredstva za poticanje audiovizualnog stvaralaštva putem **dva javna poziva**: Javnog poziva za poticanje audiovizualnih djelatnosti i stvaralaštva i Javnog poziva za poticanje komplementarnih djelatnosti.

HAVC tako sufinancira proizvodnju audiovizualnih djela, realizaciju manjinskih koprodukcija, razvoj filmskih i televizijskih scenarija i djela, kao i komplementarne djelatnosti. Komplementarne djelatnosti uključuju različite festivale, radionice, edukacijske programe, promotivne mjere te različite programe međunarodne suradnje.

Javni poziv za poticanje audiovizualnih djelatnosti i stvaralaštva raspisuje se u sedam natječajnih kategorija:

- poticanje proizvodnje filmova
- poticanje filmskih koprodukcija s manjinskim hrvatskim udjelom
- poticanje razvoja scenarija i razvoja projekata dugometražnih igranih, dugometražnih dokumentarnih i animiranih filmova
- poticanje razvoja scenarija i razvoja projekata serijskih televizijskih djela
- poticanje proizvodnje serijskih televizijskih djela
- poticanje razvoja projekata i proizvodnje videoigara
- poticanje distribucije filmova.

Prijave na **Javni poziv za komplementarne djelatnosti** podnose se u dva roka godišnje. U okviru Javnog poziva za komplementarne djelatnosti, izuzetak čine programi međunarodne suradnje za koje je poziv otvoren tijekom cijele godine, a odluke se donose najmanje četiri puta godišnje. Prijave na sve javne pozive ponose se elektroničnim putem preko korisničkog portala HAVC-a.

Za sad je **HAVC u 2023. sufinancirao** 6 animiranih filmova, 5 eksperimentalnih filmova, 2 kratkometražna dokumentarna filma, 6 dugometražnih dokumentarnih filmova, 1 dugometražni dokumentarni film u postprodukcijskoj fazi, 4 kratkometražna igrana filma, 2 dugometražna igrana filma i 1 debitantski dugometražni igrani film.

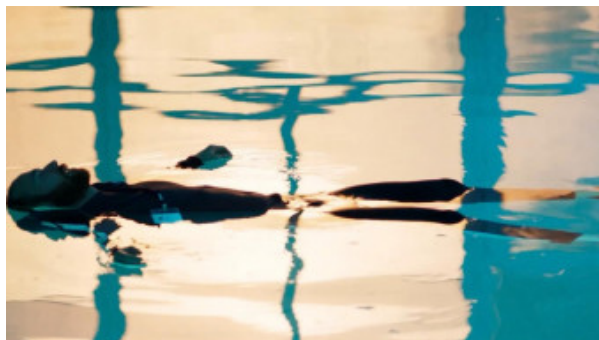
Članak je dio projekta "Brendiranje Hrvatske kroz film – neostvareni potencijali hrvatskog filmskog turizma", a objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.

OZNAKE HRVATSKI FILM FILMOVI HAVC BOŽO SKOKO DANIEL RAFAELIĆ BRANKO IŠTVANČIĆ MARGINALCI NETFLIX JURICA PAVIČIĆ

VEZANI ČLANCI

DUBROVNIK NA VELIKOM PLATNU Je li filmski turizam blago ili breme Dubrovnika?

NAJHRABRIJI FILM BALKANA 'Pelikan' stiže na Ljetnu pozornicu Tuškanac

FILMSKI TURIZAM Hrvatska se može brendirati poput Novog Zelanda i Turske, ali ne smije ugroziti svoj identitet

